

Матеріали I Всеукраїнської наукової конференції «Освітні та наукові виміри природничих наук» (м. Суми, 8 грудня 2020 р.). – Суми: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка), 2020. – С. 40-42.

**ПЕРША ЗНАХІДКА РІДКІСНОГО ГРИБА *LENZITES WARNIERI* DURIEU ET MONT.
з РЛП «МІЖРІЧИНСЬКИЙ» (ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛ., ЛІВОБЕРЕЖНЕ ПОЛІССЯ)**

Якунькін Я.Д.

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

e-mail: yakunkin.yakov@ukr.net

Гриб лензітес Варньє (*Lenzites warnieri* Durieu et Mont.) є представником родини Polyporaceae Corda з відділу Basidiomycota R.T. Moore. Цей вид має виразні макроморфологічні ознаки, завдяки чому його легко ідентифікувати навіть в польових умовах. Його плодові тіла однорічні, великі, сидячі, плоскі (до 45 см завдовжки, 8 см завширшки, 4 см завтовшки), шкірястої або коркової консистенції. Цей трутовик має дуже витягнуті трубочки з потовщеними стінками, які візуально виглядають мов пластинчастий гіменофор. Гіфальна система тримітична. Генеративні гіфи з пряжками. Базидії чотириспорові, булавоподібні, 15–25 × 5–6 мкм. Базидіоспори циліндричні, прямі або злегка зігнуті, 7–9 × 3–4 мкм, із гладенькою тонкою стінкою, гіалінові, неамілоїдні. Період спороношення гриба доволі короткий, тому його гербарні зразки часто є стерильними [5, 14].

Цей гриб є ксилосапротрофом, що колонізує великі мертві стовбури листяних дерев і викликає їх білу гниль. Він розвивається в широколистяних та змішаних лісах, переважно на узліссі – ділянках з поодинокими деревами, що добре освітлюються та прогріваються сонячним промінням, часто трапляється в заплавах річок. Колонізація дерева часто відбувається восени, а плодові тіла утворюються та спороносять наступної весни, після зимівлі [1, 14].

Lenzites warnieri – рідкісний теплолюбивий вид. В Європі трапляється нечасто, переважно в країнах з м'яким Середземноморським кліматом (у меншій мірі в центральних та західних регіонах). Вид також відомий з країн Азії (Іран, Казахстан, Туреччина, Туркменістан), та Західної Африки (Алжир, Марокко). Є знахідки виду з Краснодарського Краю, Кавказу, Південного Уралу (Самарської та Челябінської областей) і Далекого Сходу Росії.

В низці країн *L. warnieri* має созологічний статус. Він занесений до Червоних книг Чехії (RE), Франції (3), Болгарії (I), Німеччини (1), Словаччини (DD), Швейцарії (EN), та Челябінської області Росії (III) [2, 5].

Перша знахідка цього гриба в Україні була здійснена А.С. Усіченком та О.Ю. Акуловим у серпні 2001 р. на території національного природного парку «Гомільшанські ліси» [8-10]. З того часу О.В. Ординцем та О.Ю. Акуловим було зареєстровано ще кілька локалітетів розвитку *L. warnieri*: в Луганському природному заповіднику (відділення Станично-Луганське та Трьохізбенський степ), Регіональному ландшафтному парку «Ізюмська лука», а також на території проектового Ландшафтного заказника місцевого значення «Яремівський» [4-6, 12-13]. Станом на 2017 р. в Україні було відомо 11 знахідок гриба – усі з Харківського Лісостепу та Старобільського Злаково-Лучного Степу [11]. У 2020 р. вид також було зареєстровано І.С. Саркіною на території Гірського Криму (буково-грабовий ліс, масив Чатир-Даг) [7].

У 2010 р. О.В. Ординець та О.Ю. Акулов опублікували обґрунтування внесення виду *Lenzites warnieri* у наступне видання Червоної книги України із присвоєнням йому статусу рідкісний [5].

Влітку 2019 р. зразок *Lenzites warnieri* був знайденим О.Ю. Акуловим на території Регіонального ландшафтного парку «Міжрічинський». Це найбільший регіональний ландшафтний парк в Україні, що розташований у південно-західній частині Чернігівської області, у межиріччі Дніпра й Десни. Східна межа парку проходить по Десні, південна й західна — по межі Чернігівської області [3]. Ця знахідка *L. warnieri* є першою на території Лівобережного Полісся, а локалітет є найбільш віддаленим на північ з усіх відомих локалітетів гриба в

Україні [11]. На нашу думку, РЛП «Міжрічинський» є важливим осередком біорізноманіття України і заслуговує більш високого природоохоронного статусу – Національного природного парку.

Роботу виконано під керівництвом О.Ю. Акулова, к.б.н., доцента кафедри мікології та фітоїмунології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Список використаних джерел

1. Змитрович И.В. Филогенез и адаптациогенез полипоровых грибов (семейство Polyporaceae s. str.). Дисс. ... докт. биол. наук. СПб.: БИН РАН, 2017. – 364 с.
2. Красная Книга Челябинской области: животные, растения, грибы. Ин-т экологии растений и животных УрО РАН. - Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2005. – 127 с.
3. Мулярчук С. О. Ліси Чернігівщини. Листяні ліси // Укр. ботан. журн. – 1970. – Т. 27, № 6. – С. 725-731.
4. Ординець О. В., Акулов О. Ю., Шиян-Глотова Г. В. Афілофороїдні гриби Станічно-Луганського відділення Луганського природного заповідника // Заповідна справа в Україні. – 2011. – Т. 17, Вип. 1-2. – С. 28-33.
5. Ординець О.В., Акулов О.Ю. Види афілофороїдних грибів, що заслуговують на включення до нового видання Червоної книги України / Рослинний світ у Червоній книзі України: впровадження Глобальної стратегії збереження рослин. Мат-ли Міжнар. наук. конф. (Київ, 11-15 жовтня 2010 р.). Київ: КНУ. – 2010. – С. 27-32.
6. Ординець О.В., Акулов О.Ю. Ізюмська лука – унікальний осередок мікорізноманіття на сході України // Заповідна справа в Україні. – 2012. – Т. 18, вип. 1-2. – С. 30-37.
7. Ставишенко И.В. Редкие виды афиллофоровых грибов охраняемых природных территорий Горного Крыма // Научные записки природного заповедника «Мыс Мартьян». – 2018. – Вып. 9. – С. 141-142.
8. Усиченко А. С. Афиллофороидные грибы Северо-востока Украины: дисс.... канд. биол. наук. – 2009. – 266 с. + прил.
9. Усиченко А.С. Афиллофоровые грибы Харьковской области // Вестник Харьковского университета. Сер. Биология. – 2002. – № 551, вып. 2. – С. 222-227.
10. Akulov A.Yu., Usichenko A.S., Leontyev D.V., Yurchenko E.O., Prydiuk M.P. Annotated checklist of aphyllorphoroid fungi of Ukraine. – Mycena. – 2003. – Vol. 2, N 2. – P. 1–73.
11. Ordynets A., Savchenko A., Akulov O., Yurchenko E., Malysheva V.F., Kõljalg U., Vlasák J., Larsson K.-H., Langer E. Aphyllorphoroid fungi in insular woodlands of eastern Ukraine // Biodiversity Data Journal. – 2017, Vol. 5 doi: 10.3897/BDJ.5.e22426.

12. Ordynets O., Akulov O., Helleman S. First data about fungal diversity of the “Trekhizbenskyi Step” division of the Luhansk Nature Reserve // Чорноморський ботанічний журнал. – 2013. – Т. 9, № 1. – P. 57-83.
13. Prylutskyi O.V., Akulov O.Yu., Leontyev D.V., Ordynets A.V., Yatsiuk I.I., Usichenko A.S., Savchenko A.O. Fungi and fungus-like organisms of Homilsha Forests National Park, Ukraine // Mycotaxon. – 2017, N. 132. – P. 1-56.
14. Ryvarden L., Melo I. Poroid fungi of Europe. – Oslo: Fungiflora, 2014. – 455 p.